

ΚΟΛΟΒΟΣ
ΓΕΩΡΓΙΟΣ

ΤΟ ΟΛΟΚΑΥΤΩΜΑ ΤΗΣ ΚΑΣΟΥ

2011

Ο Γεώργιος Κολοβός γεννήθηκε στην Αθήνα το 1971 και έχει σπουδάσει Διοίκηση Ναυτιλιακών και Μεταφορικών επιχειρήσεων στο ΑΤΕΙ Πειραιά. Είναι συγγραφέας των βιβλίων «[Η δράση του Ελληνικού Ναυτικού στη διάρκεια του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου](#)» (2009), «[Υποδομές των μεταφορών του Νομού Αχαΐας](#)» (Εκδόσεις Πανεπιστημίου Πατρών, 2005).

Βιβλία του επίσης που διατίθεται στο διαδίκτυο, σε ψηφιακή μορφή, είναι «[Η πειρατεία στα χρόνια της Ελληνικής Επανάστασης και η αντιμετώπισή της από τον Καποδίστρια](#)» (2010), «[Δίκτυα των συγκοινωνιών Λονδίνου και Εδιμβούργου](#)» (2011) και «[Ο ρόλος του αυστριακού ναυτικού στην επανάσταση του 1821](#)» (2011).

Άρθρα του έχουν δημοσιευθεί στα περιοδικά Αρχείο Οικονομικής Ιστορίας, Επιθεώρηση Μεταφορικού Δικαίου, Τεχνικά, Τεχνικά Χρονικά – έκδοση Τ. Ε. Ε./Τμήμα Δυτικής Ελλάδος, ΕΛ.ΝΑ.ΒΙ. και Ναυτική Ιστορία και στις εφημερίδες Βήμα, Πελοπόννησο και Δημοτικό Μέλλον. Έχει εργαστεί στο δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα.

Περισσότερες πληροφορίες για το Γεώργιο Κολοβό, μπορείτε να βρείτε στον δικτυακό τόπο : <http://koge.weebly.com/> .

«ΤΟ ΟΛΟΚΑΥΤΩΜΑ ΤΗΣ ΚΑΣΟΥ»

διανέμεται ελεύθερα στο Διαδίκτυο σε μορφή ψηφιακού βιβλίου
με άδεια [Creative Commons](#)

[Αναφορά προέλευσης - Μη Εμπορική Χρήση - Παρόμοια Διανομή | 3.0 Ελλάδα]

«ΤΟ ΟΛΟΚΑΥΤΩΜΑ ΤΗΣ ΚΑΣΟΥ»

Κολοβός Γεώργιος

Εισαγωγή

Μετά την καταστολή της Επανάστασης στη Κρήτη κατά το πρώτο εξάμηνο του 1824, οι Τούρκοι στράφηκαν εναντίον της Κάσου. Στις 27 Μαΐου, τα εχθρικά πλοία παρατάχθηκαν στα ανοιχτά της Κάσου και άρχισαν σφοδρό κανονιοβολισμό. Οι Κασιώτες, που μάταια περίμεναν ενισχύσεις, αντιστάθηκαν με γενναιότητα αλλά σύντομα αναγκάστηκαν να υποκύψουν στην αριθμητική υπεροχή του εχθρού, που τους αιφνιδίασε και αποβιβάστηκε στα νώτα τους. Οι σφαγές, οι λεηλασίες και οι αιχμαλωσίες που ακολούθησαν καταστρέψανε το νησί. Την ίδια στιγμή οι ηγέτες της επαναστατημένης Ελλάδας, συγκρούονταν μεταξύ τους για την νομή της εξουσίας...

Γενικά

Η Κάσος είναι νησί του νότιου Αιγαίου και ένα από τα Δωδεκάνησα. Βρίσκεται ανάμεσα στην Κρήτη και την Κάρπαθο. Έχει έκταση 66 τετραγωνικά χιλιόμετρα, μήκος ακτών 59 χιλιόμετρα και απέχει 37 μίλια από την Κρήτη. Γενικά η Κάσος είναι απόκρημνη και μόνο το μέρος που βλέπει προς την Ελλάδα, μήκους τριών μιλίων είναι βατό. Ο πληθυσμός της ήταν 990 άτομα σύμφωνα με την απογραφή του 2001.

Το 1820, λίγο πριν ξεσπάσει η Ελληνική Επανάσταση, ο πληθυσμός της Κάσου είχε φθάσει περί τις 7.000 και ο εμπορικός στόλος είχε φθάσει στην ακμή του περί τα 100 πλοία. Με βάση αυτόν τον στόλο, οι Κασιώτες ναυτικοί έπαιξαν σημαντικό ρόλο στην Επανάσταση του 1821, προβάλλοντας εμπόδια στον απρόσκοπτο ανεφοδιασμό των τουρκικών στρατευμάτων που προσπαθούσαν να καταστείλουν την Επανάσταση στην Πελοπόννησο. Σημαντικός υπήρξε και ο ρόλος των πλοίων της Κάσου σε επιχειρήσεις στην Κρήτη, με τους διάσημους πλοιάρχους τους, Θεόδωρο Κανταριτζή, Μάρκο Μαλλιάρακη, Χατζή Νικ. Μαυρή και άλλους. Η Κάσος μετείχε και στη

Ναυμαχία της Σάμου, με μοίρα πλοίων της υπό τη διοίκηση του Ν. Ιουλίου ή Μπουρέκα. Τον Σεπτέμβριο του 1822, τέσσερα μόνον κασιώτικα πλοία συνέλαβαν στο λιμάνι της Δαμέττης 19 εχθρικά πλοία που ήταν έτοιμα να εκπλεύσουν προς Κρήτης για εφοδιασμό του Χασάν πασά. Τα πλοία αυτά παραδόθηκαν στην ελληνική Διοίκηση για να χρησιμοποιηθούν ως πυρπολικά. Έτσι η μοναδική λύση για τους Τούρκους ήταν η καταστροφή της Κάσου. Με τη συνδρομή του πασά της Αιγύπτου, Μωχάμετ Αλή, και κατόπιν προδοσίας, στα τέλη Μαΐου του 1824, κατεστράφη ολοσχερώς η Κάσος με χιλιάδες Κασιώτες νεκρούς ή αιχμαλώτους για τα σκλαβοπάζαρα της Αλεξάνδρειας.

Για αρκετά χρόνια μετά το Ολοκαύτωμα, το νησί παρέμεινε έρημο. Αν και με την πάροδο του χρόνου οι επιζώντες Κασιώτες άρχισαν να επιστρέφουν, η οικονομία ποτέ δεν ανέκαμψε. Στην σταδιακή επιστροφή των Κασιωτών συντέλεσε και η ενσωμάτωση της Κάσου και των γειτονικών νησιών στην Ελλάδα, σύμφωνα με το Πρωτόκολλο της 18ης Μαρτίου 1829. Ο Έλληνας διοικητής διέμενε εναλλάξ στη Θήρα και στην Κάσο. Το επόμενο έτος όμως, με το Πρωτόκολλο του Λονδίνου, η Κάσος επεστράφη στην τουρκική κυριαρχία, ως ανταλλαγή για την Εύβοια. Παρά το γεγονός ότι βρισκόντουσαν υπό τουρκικό ζυγό, οι Κασιώτες εξακολουθούσαν να στέλνουν αντιπροσωπεία τους στις Εθνικές Συνελεύσεις μέχρι και το 1863. Το 1911, η Κάσος κατελήφθη από τους Ιταλούς και ενσωματώθηκε στην Ελλάδα μετά το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο στις 7 Μαρτίου 1948.

Γεγονότα πριν την καταστροφή της Κάσου

Κατά τη διάρκεια του πρώτου εξαμήνου του 1824, η πολιτική κρίση που υπόβοσκε από το πρώτο έτος του Αγώνα και είχε οξυνθεί κατά τους τελευταίους μήνες του 1823, εξελίχθηκε σε εμφύλιο πόλεμο. Αντιμαχόμενοι από τη μια πλευρά οι σημαντικότεροι στρατιωτικοί της Πελοποννήσου με τον Κολοκοτρώνη επικεφαλής και από την άλλη ο κύκλος του Μαυροκορδάτου, με τους νησιώτες και τους σημαντικότερους πολιτικούς της Πελοποννήσου.

Το αποτέλεσμα της εθνικής αυτής διαμάχης ήταν η αποδυνάμωση της Επανάστασης και η καταστροφή των νησιών της Κρήτης, της Κάσου και των Ψαρών από το τουρκοαιγυπτιακό στόλο.

Η Πύλη, που είχε διδαχτεί από τις εμπειρίες τριών ετών ότι ήταν ανίκανη να καταστείλει τον ελληνικό Αγώνα μόνη της, αποφάσισε να προσφύγει στον ισχυρό πασά της Αιγύπτου Μωχάμετ Αλή (τυπικά υποτελής στη Υψηλή Πύλη αλλά στην ουσία ανεξάρτητο) και να ζητήσει τη βοήθεια του όχι πλέον για την υποταγή της Κρήτης, αλλά ολόκληρης της Ελλάδος. Ο σατράπης αυτός ο οποίος με τις ικανότητες του κατάφερε να γίνει πανίσχυρος από το μηδέν, να αναμορφώσει την Αίγυπτο, να οργανώσει αξιόμαχο στρατό και στόλο (που εκπαιδεύτηκε από Γάλλους αξιωματικούς) και να βρει πόρους για τη διατήρηση και την αύξηση τους, υποσχέθηκε να κινητοποιήσει τις δυνάμεις του και να στείλει το γιό του, Ιμπραήμ πασά, ο οποίος ανακηρύχθηκε ηγεμόνας της Πελοποννήσου. Η συμφωνία που είχε κάνει με την Πύλη ανέφερε ότι, θα κρατούσε υπό την εξουσία του όσες περιοχές θα κατάφερνε να υποτάξει, θα μετέφερε τους αιχμαλώτους χριστιανούς στην Αίγυπτο ή σε άλλα μέρη και θα αποικούσε τις ελληνικές περιοχές με Αιγυπτίους και άλλους μωαμεθανούς.

Αποφασίστηκε λοιπόν να εισβάλουν τα αιγυπτιακά στρατεύματα με την βοήθεια του αιγυπτιακού στόλου στην Πελοπόννησο, τα στρατεύματα και οι ναυτικές δυνάμεις της Πύλης στο Αιγαίο και τα σώματα που βρίσκονταν στη Στερεά Ελλάδα σε όλες τις άλλες επαναστατημένες περιοχές, ώστε να βρεθεί ολόκληρη η Ελλάδα σε πόλεμο, από ξηρά και θάλασσα ταυτόχρονα. Καθώς προετοιμαζόταν εναντίον της Ελλάδος, ο Μωχάμετ Αλή, έκρινε αναγκαίο να κρατήσει αμείωτη την εξουσία του στην Κρήτη, επειδή θεωρούσε ότι το νησί ήταν γέφυρα για τη μεταφορά των δυνάμεων του στη Πελοπόννησο. Φοβόταν όμως τη γειτονική Κάσο, την οποία αποφάσισε να υποτάξει, επειδή το νησί αυτό που είχε φοβίσει και βλάβει με το μικρό ναυτικό του τους Τούρκους, οι οποίοι βρίσκονταν στα φρούρια της Κρήτης, θα μπορούσε και πάλι να προκαλέσει ταραχές.

Έτσι μετά την ολοκλήρωση της καταστροφής της Κρήτης περί τα μέσα Απριλίου, ήταν η σειρά της Κάσου να δοκιμάσει την οργή του τουρκοαιγυπτιακού στόλου. Η Κάσος, είχε δώσει πολλές αφορμές στον εχθρό, να αντιληφθεί τη σημασία της στη διεξαγωγή του πολέμου. Ο στόλος της είχε πρωταγωνιστήσει στον αγώνα της Κρήτης και μετά το τέλος του, είχε μεταφέρει πολλούς Κρητικούς πρόσφυγες στη Κάσο (με αρχηγούς τους

Κουρμούλη και Αστρινό), ενώ διέθετε και στρατηγική θέση είκοσι μίλια από το λιμάνι της Σητεία.

Πριν ακόμα από την καταστροφή της Κρήτης, στις 18 Ιανουαρίου του 1824, η Κάσος είχε δοκιμάσει την πρώτη εχθρική ενέργεια. Μοίρα του αιγυπτιακού στόλου αποτελούμενη από 14 πολεμικά επιτέθηκε εναντίον της όμως τα πυροβολεία του νησιού απάντησαν αμέσως.

Στις 15 – 16 Απριλίου, εκθέσεις που έφτασαν στην Ύδρα από την Σμύρνη και την Αλεξάνδρεια παρουσίαζαν πληροφορίες για σχέδια των Αιγυπτίων εναντίον της Ελληνικής Επανάστασης. Πιο συγκεκριμένα ανέφεραν ότι ο Ιμπραήμ, γιος του Μωχάμετ Άλη ορίστηκε διοικητής των τουρκοαιγυπτιακών στρατευμάτων στη Πελοπόννησο και ότι ο αιγυπτιακός στόλος (άριστα οργανωμένος και εξοπλισμένος) ήταν έτοιμος να αποπλεύσει και να ενωθεί με τον υπόλοιπο στόλο που βρισκόταν ήδη στη Κρήτη. Η έκθεση που προερχόταν από την Αλεξάνδρεια έθετε μάλιστα συγκεκριμένο τρόπο αντιμετώπισης της απειλής προτείνοντας ο ελληνικός στόλος να συναντηθεί με τον αιγυπτιακό μεταξύ Καστελόριζου, Ρόδου και Καρπάθου και να προσπαθήσει να τον καταστρέψει πριν αυτός προλάβει να ενώσει όλες τις δυνάμεις του.

Αναμενόμενο θα ήταν μετά από αυτές τις προειδοποιήσεις ότι η κυβέρνηση θα έπαιρνε τα κατάλληλα μέτρα και θα φρόντιζε να ενίσχυε το νησί. Αλλά όχι μόνο δεν λήφθηκε κανένα μέτρο ενίσχυσης του στόλου και της άμυνας του νησιού αλλά αφαίρεσαν από τη δύναμη του δύο μικρά σφακιανά πλοία, που βρίσκονταν στο λιμάνι της για να μετατραπούν σε πυρπολικά και να προστεθούν στο στόλο της Ύδρας. Ταυτόχρονα η έλλειψη χρημάτων των κατοίκων της Κάσου, καθιστούσε αδύνατη την κινητοποίηση των δικών τους πλοίων. Έτσι στις 12 Μαΐου οι πρόκριτοι της του νησιού έστειλαν επιστολή προς την «Υπερτάτην Διοίκησιν» εξέθεταν τον μεγάλο κίνδυνο που τους απειλούσε και ζητούσαν οικονομική ενίσχυση για να μπορέσουν να κινητοποιήσουν τα πλοία τους. Ζητούσαν ακόμα πυρομαχικά, μπαρούτι και βόλια. Ωστόσο η επιστολή τους έμεινε χωρίς απάντηση.

Τρεις φρεγάτες και δέκα δρόμωνες απέπλευσαν από την Αλεξάνδρεια στις 28 Απριλίου 1824 υπό τις διαταγές του Ισμαήλ Γιβραλτάρ, έμπειρου και τολμηρού ναυτικού που είχε ανατραφεί μεταξύ των πειρατών της

Μπαρμπαριάς. Η ναυτική δύναμη της Κάσου περιοριζόταν σε 15 πάρωνες και 40 μικρότερα πλοία. Ο αιγυπτιακός στόλος πέρασε από τη Σούδα, όπου παρέλαβε 12 ακόμα πλοία και φάνηκε στην Κάσο στις 14 Μαΐου 1824. Αξίζει να σημειωθεί ότι οι πηγές δεν συμφωνούν στον αριθμό των πλοίων και στη δύναμη του εχθρού. Όμως όλος ο τουρκοαιγυπτιακός στόλος βρισκόταν υπό τις διαταγές του Χουσεΐν που οργάνωσε την επιχείρηση εναντίον της Κάσου. Ο τελευταίος εμπειροπόλεμος, αδίστακτος και δραστήριος ήταν αποφασισμένος να υποτάξει τους Έλληνες χρησιμοποιώντας όλα τα μέσα της βίας. Το νησί την περίοδο εκείνη είχε τέσσερα χωριά : την Αγία Μαρίνα (που ήταν το σημαντικότερο), το Αρβανιτοχώρι, την Παναγία και την Πόλη. Τα χωριά αυτά βρίσκονταν στο ανατολικό μέρος του νησιού και απείχαν πολύ λίγο μεταξύ τους. Ολόκληρο το νησί είχε τότε 5.000 κατοίκους, από τους οποίους οι 500 ήταν ναύτες. Το νησί δεν είχε λιμάνι και για το λόγο αυτό τα πλοία του αγκυροβολούσαν συνήθως στη γειτονική Κάρπαθο, αλλά εκείνες τις ημέρες είχαν συγκεντρωθεί όλα στην περιοχή Αυλάκι, εξαιτίας του καλοκαιριού. Οι κάτοικοι του νησιού είχαν οργανώσει την άμυνα του νησιού με τις δικές τους δυνάμεις όσο μπορούσαν. Είχαν τοποθετήσει τριάντα κανόνια στην ανατολική πλευρά του νησιού που ήταν και η πιο επισφαλής (μπροστά από τα χωριά). Τα υπόλοιπα παράλια που ήταν εντελώς απόκρημνα δεν άφηναν περιθώρια για εχθρική απόβαση. Έτσι τοποθετήθηκαν μόνο μικρές φρουρές για να ειδοποιήσουν σε περίπτωση κινδύνου. Τη στρατιωτική δύναμη του νησιού αποτελούσαν 600 περίπου ένοπλοι Κάσιοι. Οι περισσότεροι από αυτούς γνώριζαν πολύ καλά και τον χειρισμό των πυροβόλων από την πείρα που είχαν αποκτήσει στα πλοία τους, τα οποία από επιδρομές που εκτελούσαν στη Μεσόγειο μετέφεραν στο νησί πλήθος από τουρκικά λάφυρα. Στη δύναμη αυτή, είχαν προστεθεί και 600 ακόμα ένοπλοι Κρητικοί πρόσφυγες.

Οι πρόκριτοι και οι πλοίαρχοι του νησιού μόλις είδαν τα πλοία του εχθρικού στόλου συνεδρίασαν για να αποφασίσουν το τι θα κάνουν. Άλλοι πρότειναν να υποταχθούν, φοβούμενοι ότι η υπεροχή του τουρκοαιγυπτιακού στόλου δεν άφηνε περιθώρια για αντίσταση που θα μπορούσε να είναι επιτυχής και, άλλοι να αμυνθούν. Όμως ενώ ακόμη συζητούσαν τα πλοία του εχθρικού στόλου άρχισαν τον κανονιοβολισμό, οπότε επιβλήθηκαν εκείνοι που

επιθυμούσαν να αντισταθούν. Έτσι τα πυροβολεία του νησιού απάντησαν στα εχθρικά κανόνια. Η εφημερίδα της Σμύρνης «Σμυρναίος» αναφέρει ότι η ναυαρχίδα του τουρκοαιγυπτιακού στόλου «Αφρική» στη προσπάθεια της να πλησιάσει το νησί προσέκρουσε πάνω σε ύφαλο και έχοντας πάθει σοβαρές ζημιές αναγκάστηκε να υποχωρήσει. Τα υπόλοιπα αιγυπτιακά πλοία βλέποντας τον κίνδυνο δεν επιχείρησαν να πλησιάσουν. Έμειναν δύο ακόμη μέρες, ανίχνευσαν τις ακτές και γύρισαν στη Σούδα χωρίς να προβούν σε καμιά άλλη ενέργεια. Είναι εξαιρετικά πιθανό ότι ο Χουσεΐν πίστευε με μια εντυπωσιακή επίδειξη του στόλου του θα επιτύγχανε την υποταγή του νησιού και για το λόγο αυτό δεν είχε φέρει μαζί του αποβατικές δυνάμεις που θα του επέτρεπαν να τολμήσει την κατάληψη του.

Αδράνεια της κυβέρνησης παρά τις αγωνιώδεις εκκλήσεις των Κασιωτών

Στις 17 Μαΐου, οι Κασιώτες ζήτησαν με αγωνιώδεις εκκλήσεις τους προς τους προύχοντες της Ύδρας και την Κυβέρνηση άμεση βοήθεια. Ζητούσαν θαλάσσια δύναμη εκθέτοντας ταυτόχρονα την τραγική κατάσταση τους. «Η αιγυπτιακή αρμάδα... έχει φρεγάτας τέσσαρας και μιά οπού απέρασεν εις Ρόδον, από εμβρίκια δέκα, και από μικρά πλοία, γαλιότες δέκα» έγραφαν. Οι βουλευτές του Αιγαίου με αναφορά τους προς το Βουλευτικό, τόνιζαν τον κίνδυνο που απειλούσε τα νησιά και την Κάσο ειδικότερα, και ταυτόχρονα υπενθύμιζαν ότι τα χρήματα που είχαν εισπραχθεί από τα νησιά για την επάνδρωση και τον εξοπλισμό του στόλου ήταν αρκετά, ώστε αυτός να κινητοποιηθεί άμεσα αποτρέποντας αποβάσεις στα νησιά που κινδύνευαν και αντιμετωπίζοντας τον εχθρό. Ωστόσο, το Βουλευτικό δεν κινήθηκε με την ταχύτητα που θα έπρεπε. Η εισήγηση που έστειλε στο Εκτελεστικό δεν φανέρωνε ότι υπήρχε κάποια αγωνία στα μέλη του, ενώ απάντησε στον Νικόλαο Χρυσόγγελο, παραστάτη (βουλευτή) του Αιγαίου, ότι «οι πόροι ελλείπουσιν». Κάποιες ακόμα ενέργειες προς τις Σπέτσες και την Ύδρα έμειναν άκαρπες. Και αυτό με τη δικαιολογία ότι δεν υπήρχαν τα απαιτούμενα χρήματα για να εκπλεύσουν άμεσα είκοσι πλοία με ανάλογο αριθμό πυρπολικών. Η απάντηση του νέου Εκτελεστικού, στις 27 Μαΐου, φανερώνει την έλλειψη εκτιμήσεως της σοβαρότητας του κινδύνου και την ασυγχώρητη

αδράνεια των υπευθύνων. Στην πραγματικότητα, το νέο Εκτελεστικό ασχολείτο με την προσπάθεια καταστολής τον εσωτερικών του αντιπάλων και όχι με την αποτροπή του εξωτερικού κινδύνου. Είχε έρθει η σειρά της Κάσου να αφεθεί στην τύχη της, όπως αφέθηκε λίγο καιρό πριν η Κρήτη.

Απόβαση των εχθρών στη Κάσο και καταστροφή του νησιού

Οι Κασιώτες καθώς δεν έβλεπαν ανταπόκριση στις εκκλήσεις τους για βοήθεια αποφάσισαν να αμυνθούν μόνοι τους. Φρόντισαν λοιπόν να οργανώσουν την άμυνα τους στις θέσεις που πίστευαν ότι ήταν πιο ευπρόσβλητες, δεν άκουσαν όμως τους πιο έμπειρους που πρότειναν να τεθούν δυνάμεις και σε άλλα σημεία του νησιού, που πίστευαν ότι ήταν δύσβατα και απρόσιτα. Στις 27 Μαΐου 1824 και ημέρα Σάββατο, έφτασε στη Κάσο ισχυρός αιγυπτιακός στόλος με ναύαρχο τον Ισμαήλ και γενικό αρχηγό τον Χουσεΐν. Οι πηγές δεν συμφωνούν ως προς τον αριθμό των πλοίων και τον αριθμό των ανδρών, φαίνεται ωστόσο ότι ήταν 25 – 45 πλοία στα οποία επέβαιναν 3.000 – 4.000 Αλβανοί στρατιώτες. Ο εχθρικός στόλος παρατάχθηκε κοντά στο παρακείμενο νησάκι της Μακριάς και άρχισε τον κανονιοβολισμό της Κάσου. Κύριοι στόχοι το Κατάρτι, η Αμμούδα, η Πούντα του Αγίου Γεωργίου, και το χωρίο της Αγίας Μαρίνας, όπου ήταν συγκεντρωμένη η κυριότερη αμυντική δύναμη των Κασίων. Ωστόσο η απάντηση από τα κανόνια της Κάσου κατόρθωσε να κρατήσει σε απόσταση τον εχθρικό στόλο. Στις δύο μέρες που κράτησε ο κανονιοβολισμός πρέπει να έπεσαν στο νησί περίπου τέσσερις χιλιάδες βόμβες. Τη δεύτερη προς τη τρίτη νύχτα (28 προς 29 Μαΐου 1824) 18 αποβατικά καΐκια αποσπάστηκαν από τη κεντρική δύναμη του αιγυπτιακού στόλου και κατευθύνθηκαν βόρεια της Αγίας Μαρίνας. Ταυτόχρονα, ο κανονιοβολισμός επικεντρώθηκε σε αυτό το σημείο προκειμένου να αποσπαστεί η προσοχή των αμυνομένων. Οι τελευταίοι δεν αντελήφθησαν ότι 30 ακόμα βάρκες γεμάτες με στρατό υπό τον χιλιάρχο Μουσά, κατευθύνονταν μέσα στην νύχτα προς την τοποθεσία Αντιπέρατος, νότια της Αγίας Μαρίνας. Εκεί πραγματοποίησαν απόβαση χωρίς να συναντήσουν αντίσταση. Πιθανή είναι η εκδοχή ότι οδηγός του στρατού ήταν ο Κασιώτης Ζαχαριάς που εξορισμένος από το νησί, ήθελε να εκδικηθεί τους συμπολίτες του. Η πορεία του εχθρικού στρατεύματος έγινε

από ένα δύσβατο μονοπάτι που το φρουρούσαν 5 ή 6 πολεμιστές από τους οποίους οι περισσότεροι σκοτώθηκαν αμέσως. Αν υπήρχε μεγαλύτερη δύναμη σε αυτό το σημείο, πιθανόν να ήταν εύκολο να ματαιωθεί η απόβαση, δεδομένου ότι η φυσική διαμόρφωση της θέσης προσφερόταν για ισχυρή άμυνα. Αμέσως μετά την πρώτη απόβαση, έχοντας αποκτήσει ο Χουσεΐν ισχυρό προγεφύρωμα, ακολούθησε και δεύτερη. Τα ξημερώματα δύο χιλιάδες Αλβανοί, έφθασαν αιφνιδιαστικά στα νώτα των υπερασπιστών του νησιού, στη περιοχή της Αγίας Μαρίνας, όπου ήταν παραταγμένοι περιμένοντας την απόβαση του εχθρού από κει. Οι υπερασπιστές του νησιού τους απέκρουσαν με γενναιότητα αλλά βρισκόμενοι ανάμεσα σε δύο πυρά, δεν μπορούσαν να εμποδίσουν την απόβαση στην παραλία, μπροστά στην Αγία Μαρίνα. Ο Χουσεΐν του μήνυσε να παραδοθούν και σε αντάλλαγμα εγγυάτο τη ζωή και την ελευθερία τους. Ωστόσο Κασιώτες και Κρητικοί, παρά το γεγονός ότι είχαν αιφνιδιαστεί αντιτάχθηκαν και προκάλεσαν στον εχθρό σοβαρές φθορές. Η μάχη συνεχίστηκε στήθος με στήθος. Όμως ενισχύσεις του εχθρού έφθαναν συνέχεια και ήταν ολοφάνερο ότι η αντίσταση ήταν μάταιη. Τότε, με ηρωικό γιουρούσι οι αμυνόμενοι διέσπασαν τις εχθρικές γραμμές, κατόρθωσαν να ανοίξουν δρόμο και άλλοι έφτασαν στα κασιώτικα πλοία που ήταν στις ακτές και άλλοι διέφυγαν στα βουνά του νησιού. Αξίζει να σημειωθεί όταν οι υπόλοιποι υπερασπιστές του νησιού είχαν σκορπίσει, ο Κασιώτης πλοίαρχος Μάρκος Ιωάννου ή Μαλλιαράκης, γνωστός και ως Διακομάρκος, που είχε σημειώσει πολλά κατορθώματα και στην Κρήτη, συνέχιζε μαζί με 30 έως 40 άντρες την αντίσταση στη θέση Λαγκά. Τελικά ο ίδιος αιχμαλωτίστηκε και οι περισσότεροι από τους άντρες τους σκοτώθηκαν. Όταν οδηγήθηκε στον Χουσεΐν, εκείνος εκτιμώντας τον ηρωισμό του, του υποσχέθηκε πλούσια αμοιβή αν δήλωνε υποταγή και τον ακολουθούσε. Την στιγμή όμως που οι δεσμοφύλακες, ύστερα από εντολή του Χουσεΐν, άρχισαν να λύνουν να δεσμά του πλοιάρχου, εκείνος άρπαξε το σπαθί ενός από τους φρουρούς του και σκότωσε ακόμα τρεις, για να πέσει ηρωικά και ο ίδιος λίγο αργότερα.

Μετά το διασκορπισμό των υπερασπιστών, το νησί έμεινε έρμαιο στα χέρια του εχθρού. Οι σκηνές που ακολούθησαν ήταν σκηνές φρίκης. Οι Αλβανοί, όρμησαν στα χωριά σκοτώνοντας βιάζοντας και καίγοντας. Πολλοί κάτοικοι

πάνω στη καταστροφή δήλωσαν υποταγή, όμως ο Χουσεΐν καταπατώντας την υπόσχεση του περί ελευθερίας και σεβασμού της ζωής των κατοίκων, έδωσε εντολή στους στρατιώτες του να συνεχίσουν τις καταστροφές για μια μέρα. Οι άντρες του νησιού σφαγιάστηκαν ενώ οι γυναίκες και τα παιδιά αιχμαλωτίστηκαν για να πουληθούν σαν δούλοι. Όλα τα σπίτια του νησιού λεηλατήθηκαν και κάηκαν. Η προσπάθεια κάποιων από των Αλβανών που ήταν χριστιανοί να σταματήσουν τις καταστροφές και λεηλασίες δεν έφεραν αποτέλεσμα. Την άλλη μέρα ο Χουσεΐν διέταξε να σταματήσει η σφαγή. Ο Σαχτούρης στο ημερολόγιο του αναφέρει ότι ο Χουσεΐν σκότωσε όσους δεν πειθαρχήσαν. Από τους υπερασπιστές του νησιού 2.000 έπεσαν νεκροί και πάνω από δύο χιλιάδες πουλήθηκαν σαν σκλάβοι. Η ερήμωση του νησιού ήταν ολοκληρωτική.

Ο Χουσεΐν κυριεύοντας όσα πλοία των Κασιωτών δεν πρόλαβαν να φύγουν τα έστειλε γεμάτα με τα λάφυρα στην Αλεξάνδρεια, ως δείγμα του θριάμβου του. Στη συνέχεια κάλεσε όσους από τους πλοίαρχους και τους ναύτες είχαν απομείνει για να καταταχθούν στο στόλο του με αμοιβή. Κάποιοι ελπίζοντας ότι θα μπορέσουν να λυτρώσουν τις οικογένειες τους που είχαν αιχμαλωτισθεί δέχθηκαν. Άλλοι κατέβηκαν από τα βουνά δήλωσαν υποταγή και με αντάλλαγμα λύτρα εξαγόρασαν τους δικούς τους.

Ωστόσο οι Κρητικοί οπλαρχηγοί δεν είχαν υποκύψει και αυτό έκανε τον Χουσεΐν να ανησυχεί φοβούμενος ότι θα ξαναγύρισαν στην Κρήτη και θα άρχιζαν ξανά τον αγώνα. Έτσι προσπάθησε να εκβιάσει τους Κασιώτες για να τους παραδώσουν, εκείνοι όμως φρόντισαν να τους ειδοποιήσουν και να τους φυγαδεύσουν πριν συλληφθούν.

Ο Χουσεΐν τοποθέτησε Τούρκο διοικητή στη νησί και αφού φρόντισε για την υποταγή και της Καρπάθου, οι κάτοικοι της οποίας φοβισμένοι, υποτάχθηκαν αμέσως γύρισε στη Σούδα της Κρήτης.

Καθυστερημένη κινητοποίηση του ελληνικού στόλου

Η είδηση της καταστροφής του νησιού έφτασε καταρχήν στην Ύδρα που ειδοποίησε την Κυβέρνηση. Το θλιβερό νέο πραγματικά προκάλεσε αγωνία και τάραξε τους πάντες, αφού άρχισαν να καταλαβαίνουν τον κίνδυνο που διέτρεχαν από τη θάλασσα. Οι πρόκριτοι της Ύδρας είδαν την καταστροφή

αυτή σαν ειδοποίηση της θείας προνοίας και ότι η προσβολή εκεί έσωσε την Ύδρα και τις Σπέτσες τις οποίες μπορούσε να καταλάβει το ίδιο αιφνίδια. Σε έγγραφο τους ειδοποιούσαν τους Σπετσιώτες προκρίτους να μην κωφεύσουν αλλά να αναλάβουν δράση και να απαντήσουν αμέσως στον εχθρό. Τους πληροφορούσαν ακόμα ότι είχαν ήδη ετοιμάσει 5 πυρπολικά και 25 πολεμικά πλοία και τους καλούσαν να ετοιμάσουν και εκείνοι πλοία προκειμένου ο στόλος των δύο νησιών να αποπλεύσει αμέσως.

Στις 16 Ιουνίου πολεμικά πλοία των Σπετσών απέπλευσαν για να ενωθούν με υδραίικη μοίρα. Στις 20 του μήνα η μοίρα της Ύδρας που την αποτελούσαν 10 πλοία και 2 πυρπολικά υπό τον Γεώργιο Σαχτούρη, συναντήθηκε στα ανοιχτά της Σαντορίνης με την σπετσιώτικη μοίρα που την αποτελούσαν 15 πλοία και δύο πυρπολικά με αρχηγό τον Κ. Μπουκουβάλα.

Τα πλοία είχαν αποπλεύσει για τη Κάσο προκειμένου να προφθάσουν τα εχθρικά πλοία και να τα διασκορπίσουν και να διασώσουν όσες οικογένειες είχαν απομείνει. Η κινητοποίηση αυτή, 11 μέρες μετά την ολοκληρωτική καταστροφή και υποταγή της Κάσου ήταν από τις μεγαλύτερες σε αριθμό πλοίων που είχαν πραγματοποιηθεί μέχρι τότε. Η ταχύτητα της όλης προετοιμασίας απέδειξε ότι τα χρήματα υπήρχαν, έστω και αν το δάνειο που είχε πάρει η ελληνική κυβέρνηση δεν είχε φτάσει ακόμα. Άρα, δεν ήταν παρά απλές προφάσεις οι αρνήσεις για την αποστολή βοήθειας στη Κάσο, με την δικαιολογία ότι εξέλειπαν οι σχετικοί πόροι, όταν το νησί έστελνε αναφορές ζητώντας επείγοντως βοήθεια.

Όταν ο Σαχτούρης το απόγευμα της 21 Ιουνίου έφτασε στο νησί και αποβιβάστηκε στην Αγία Μαρίνα, τα μόνο που είδε ήταν σπίτια γκρεμισμένα και καμένα και πολύ λίγους ανθρώπους, όπως αναφέρει ο ίδιος στο ημερολόγιο του. Οι εναπομείναντες κάτοικοι, μόλις είδαν τους ναύτες που αποβιβάστηκαν με φωνές, δάκρυα και θρήνους, άρχισαν την ιστόρηση των παθημάτων τους. Όταν όμως, ο Σαχτούρης τους πρότεινε να τους μεταφέρει στη Πελοπόννησο εκείνοι αρνήθηκαν. Απομακρυνόμενοι από το νησί τους όχι μόνο δεν είχαν καμία ελπίδα να βελτιώσουν τη ζωή τους αλλά θα αγωνιούσαν ακόμα πιο πολύ για την τύχη των αιχμαλωτισθέντων συγγενών τους.

Όταν στις 23 Ιουνίου ο στόλος αναχώρησε από την Κάσο, έχοντας στο ενδιάμεσο δαπανήσει άσκοπα πολύτιμο χρόνο, αναζητώντας τον εχθρικό στόλο, τα Ψαρά που είχαν την ανάγκη του δεν υπήρχαν. Στις 24 Ιουνίου πλησιάζοντας τη Σαντορίνη, πληροφορήθηκαν από πλοίο της Σαντορίνης που έφερε όμως τη ρωσική σημαία την είδηση μιας ακόμη καταστροφής : αυτής των Ψαρών.

Έτσι αποτελεί ένα ακόμα ερωτηματικό γιατί η εκστρατεία αυτή του στόλου δεν έγινε στα Ψαρά, οι παραστάτες των οποίων ζητούσαν επείγοντως ενισχύσεις, αλλά στη Κάσο μετά την καταστροφή της.

Συμπεράσματα

Στην καταστροφή της Κάσου, οπωσδήποτε η προδοσία στον εχθρό και η αριθμητική υπεροχή του τελευταίου έπαιξαν το ρόλο τους. Ωστόσο στην πραγματικότητα, η αληθινή αιτία της καταστροφής δεν ήταν άλλη από την εμφύλια σύγκρουση που μαινόταν την περίοδο εκείνη, ανάμεσα στις δύο κυρίαρχες παρατάξεις της εποχής. Ανάμεσα δηλαδή στους σημαντικότερους στρατιωτικούς της Πελοποννήσου με αρχηγούς τους Κολοκοτρώνη και Μαυρομιχάλη και στους πιο σημαντικούς πολιτικούς της Πελοποννήσου και των νησιωτών με αρχηγούς τους Κουντουριώτη, Μαυροκορδάτο και Κωλέττη. Στόχων και των δύο παρατάξεων δεν ήταν άλλος παρά η κατοχή και η διατήρηση της εξουσίας.

Από τις δύο κυβερνήσεις που ήταν σχηματισμένες (η μια με πρόεδρο τον Μαυρομιχάλη και έδρα την Τριπολιτσά και η άλλη με πρόεδρο τον Κουντουριώτη και έδρα το Κρανίδι) αν και η ισχυρότερη ήταν η κυβέρνηση του Κρανιδίου, (την υποστήριζαν οι νησιώτες εφοπλιστές, οι περισσότεροι Στερεοελλαδίτες οπλαρχηγοί, το μεγαλύτερο μέρος των Πελοποννησίων γαιοκτημόνων και οι Έλληνες του εξωτερικού), καμιά δεν ήταν ικανή από μόνη της να αντιμετωπίσει τον εχθρό. Και αυτό γιατί από την πρώτη έλλειπαν η γενικότερη αποδοχή και τα χρήματα και από την δεύτερη, οι ικανοί στρατιωτικοί που θα μπορούσαν να αντιταχθούν αποτελεσματικά στον εχθρό. Και ναι μεν η κυβέρνηση του Μαυρομιχάλη ήταν νόμιμα εκλεγμένη από την εθνοσυνέλευση του Άστρους και εκείνη του Κουντουριώτη σχηματισμένη πραξικοπηματικά, αλλά η πρώτη είχε διαπράξει κατά τη λειτουργία της

πολλές παρανομίες και είχε χάσει την ηθική της υπόσταση, οπότε η δεύτερη την υποκατέστησε. Πίσω από το ηθικό αυτό κώλυμα το οποίο εξυφαινόταν στο Κρανίδι κρυβόταν η πεισματική επιμονή του Γεώργιου Κουντουριώτη, φορέα όχι μόνο της δικής του υπέρμετρης αρχομανίας αλλά και όσων είχαν ολιγαρχικές αντιλήψεις για την νομή και τον έλεγχο της εξουσίας. Και αυτό το πέτυχε με την οικονομική ευχέρεια την οποία του εξασφάλιζαν καταρχήν τα οικογενειακά αποθέματα και αργότερα με τη διαχείριση η καλύτερα διασπάθιση σε ευνοούμενους του, των χρημάτων του πρώτου δανείου.

Ωστόσο η εμφύλια αυτή διαμάχη ανάμεσα στις παρατάξεις αυτές, οι οποίες λειτουργούσαν ήδη σαν πρόδρομοι του αγγλικού και του ρωσικού κόμματος, ήταν καταστροφική για τη συνέχιση το Αγώνα. Άνθρωποι σκοτώθηκαν και απήχθησαν, περιουσίες απωλέσθηκαν και χάθηκαν μερικά από τα σημαντικότερα προπύργια της Επανάστασεως.

Έτσι η εκ πρώτης όψεως ακατανόητη βραδύτητα της αποστολής του στόλου στη Κάσο, οφείλεται στη διαμάχη και τα μίσση ανάμεσα στους Έλληνες και στην έλλειψη ισχυρής κυβέρνησης. Όλα αυτά επιδρούσαν ανασταλτικά στη λήψη αποτελεσματικών και σωστών αποφάσεων ανάλογων με τη κρισιμότητα των γεγονότων, με αποτέλεσμα να κινδυνέψει στο τέλος και ο ίδιος ο Αγώνας.

Φωτογραφίες

Σύγχρονος χάρτης της Κάσου

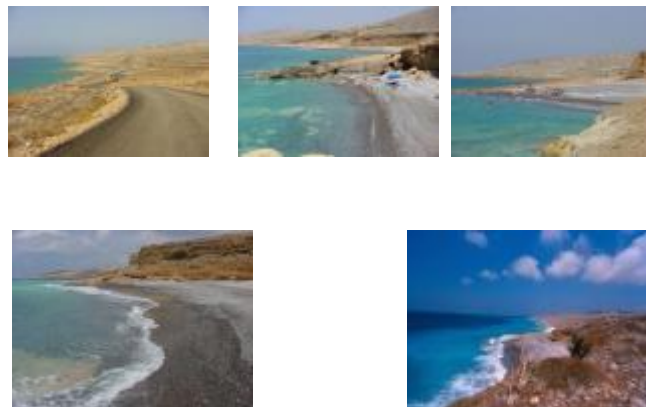
Το λιμανάκι της Μπούκας, στο Φρυ

Το βρίκιον Άρης, 1881

Το μνημείο στην Αντιπέρατο στη μνήμη των πεσόντων ηρώων

Σύγχρονες φωτογραφίες του σημείου που έγινε η πρώτη απόβαση των
Αλβανών

Γεώργιος Κουντουριώτης - Karl Krazeisen

Ο Γεώργιος Κουντουριώτης εκπρόσωπος της Ύδρας, εξελέγη πρόεδρος του νέου Εκτελεστικού και ανέλαβε τα καθήκοντα του επισήμως στις 6 Ιανουαρίου

του 1824. Συνεργάστηκε στενά με τον Μαυροκορδάτο. Ωστόσο η κυβέρνηση του απασχολημένη στην εμφύλια διαμάχη με την κυβέρνηση Μαυρομιχάλη, κώφευσε στις αγωνιώδεις επιστολές των Κασιωτών για βοήθεια.

Ο ναύαρχος Γεώργιος Σαχτούρης. Ο στόλος της Ύδρας και των Σπετσών έφτασε μετά την καταστροφή της Κάσου.

Βιβλιογραφία

1. Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, τόμος ΙΒ, Εκδοτική Αθηνών Α. Ε., 1977
2. Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, Κωνσταντίνου Παπαρηγόπουλου τόμος 19, βιβλίο 15^ο, εκδόσεις Δημοσιογραφικός Οργανισμός Λαμπράκης 2006
3. Ιστορία της Ελληνικής Επανάστασης, Σπυρίδωνος Τρικούπης, έκδοση Νέα Σύνορα – Α. Α. Λιβάνη, 1993
4. Εγκυκλοπαίδεια Πατριδογνωσία, εκδόσεις Έθνος της Κυριακής, τεύχη 1 και 2, Κάσος, «Θερμοπύλες του Αιγαίου», Αθήνα 2002
5. Κάσος, Επτά ημέρες, τόμος Δωδεκάνησα, εκδόσεις Καθημερινή, 1996
6. www.insitu.gr/kassos

* Η ημερομηνία της καταστροφής της Κάσου στις πηγές είναι αντικρουόμενη. Χαρακτηριστικά ο Σπυρίδων Τρικούπης αναφέρει σαν ημερομηνία καταστροφής την 28 Ιουλίου, η ιστορία του Ελληνικού Έθνους της Εκδοτικής Αθηνών την 29 Μαΐου, ενώ πηγές στο διαδίκτυο την 7 Ιουνίου.